

Feljton

Haški tribunal:
političko tijelo ili
nepristrasni sud (5)

Strastveni govori Medlin Olbrajt

Prve godine Tribunal je finansirao uglavnom UN, 1994. najveći donatori bili su Italija, Malezija i Pakistan • Jedinствене америчке политике u pogledu ICTY nije bilo

Najmoćniji akteri međunarodne političke scene: SAD, Britanija, Francuska, Rusija i same Ujedinjene nacije nisu uvijek imali jednake stavove spram krize na Balkanu, niti su bili jednako posvećeni Haškom tribunalu.

Priredile:

Džejna HASANBEGOVIĆ
i Aldijana OMERAGIĆ

Da bi pokazala koliko Tribunal jeste ili nije instrument svjetske politike, *Inicijativa naučnika* odlučila je istražiti odnos svakog od ovih centara moći prema ICTY. *Inicijativa* vjeruje da je svaka od njih iskusila interni politički konflikt oko koristi i karaktera Tribunala.

Bušovo klatno

No, krenimo od SAD, u kojim su se, tokom istorije Tribunala, promijenila tri predsjednika - George Bush stariji, Bill Clinton i George W. Bush, te šest državnih sekretara: Lawrence Eagleburger, Warren Christopher, Madeleine Albright, Colin Powell i Condoleezza Rice. Svaki od njih imao je različit pogled, tako da nije potrebno govoriti o jedinstvenom, američkom stavu prema Tribunalu.

I, dok se vjerovalo da je Eagleburger prosrpski orijentiran, Christopher, iako oprezan spram učesća oružja u regionu, bio je kritičan prema međunarodnom embargu na oružje, nametnutog Balkanu, te je podržao Clintonovu politiku i kreiranje Tribunala. Snažno posvećena ICTY bila je Albrightova, koja je, kao američki ambasador u UN, strastvenim govorima pred Vijećem sigurnosti, između februara 1993. i januara 1997. godine neosporno uticala na donošenje rezolucija u vezi sa ICTY.

Značajna prekretnica u odnosu prema Tribunalu napravljena je nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, krajem 1995. godine, kada je ICTY prihvaćen kao značajan doprinos miru i stabilnosti.

Pozicija američke administracije se

promijenila nakon 1997. kada ju je u State Departmentu zamijenio Christopher. Američki interes i podrška ICTY ponovno je povećana 1999. kao posljedica krize na Kosovu i NATO-ove intervencije 1999. godine.

"Klatno se zanjhalo u drugom smjeru izborom Busha u Bijelu kuću, novembra 2000. godine. Bushova je okolina imala različite prioritete u vanjskoj politici, bila je duboko sumnjičava prema UN i daleko više zainteresirana za Aziju, kao mjesto od vitalnog američkog značaja", konstatira *Inicijativa naučnika*.

Bush i njegov državni sekretar Powell su težili da ponovno napuste inicijativu u balkanskim poslovima Europljana, reducirajući američko učesće u Bosni i na Kosovu. ICTY je ostao "koristan kao štap, kojim se tuču neposlušne balkanske zemlje, ako nisu pokazivale dovoljan napredak ka demokratizaciji i slobodnoj tržišnoj ekonomiji".

Otkuda, onda, vjerovanje da je ICTY malo više od instrumenta američke inostrane politike. Ono je bilo zasnovano na tome da "ko plaća i zapovijeda", a, na

tor do dolaska Clintona na vlast, 1997. godine, kada je odobreno da se u ovaj fond uplati 2,485 miliona dolara. Od tog su datuma SAD bile najveći pojedinačni donator pomenutom fondu. Amerika je donirala oko 40 odsto od ukupno 42,2 miliona dolara. Ipak, to je bila samo kap u moru, jer troškovi ICTY bili su mnogo veći. Proračun Tribunala za 2004 - 2005. bio je, primjerice, 271,8 miliona dolara. Iako je trećinu ukupnog novca od 1994. do 1999. za ICTY osigurala Amerika, zbog učesća drugih zemalja ne može se reći da je bilo koja država imala jaku finansijsku moć nad njim, tako da je mogla oblikovati njegovu politiku.

Bler promijenio sve

Slično kao SAD, i u Britaniji su se tokom godina rada ICTY mijenjale vlasti i premijeri. Britanija je imala dva premijera - Johna Majora i Tonya Blaira, te četiri ministra inostranih poslova u ovom periodu (Douglas Hurd i Malcolm Rifkind, te Robin Cook i Jack Straw).

Džon Mejdžor

Dejvid Oven

Bil Klinton

Balkanu se vjerovalo da se ICTY finansira, uglavnom, američkim novcem. *Inicijativa naučnika*, kaže, pak, da oko toga postoji zabuna.

Od osnivanja, ICTY je finansiran iz redovnog proračuna UN i dobrovoljnog fonda, u koji su države davale priloge. U početku, 1993. troškove ICTY je uglavnom plaćao UN. Godinu kasnije u Tribunal je utrošeno 10,5 miliona dolara, a trećina tog novca bila je iz dobrovoljnog fonda. Najveći donatori te, 1994, bili su Italija, te dvije muslimanske zemlje - Malezija i Pakistan.

Amerika nije postala značajan dona-

Britanske su diplomate bile u početku oprezne prema osnivanju ICTY. Lord David Owen bio je dosljedno neprijateljski raspoložen prema ideji o suđenju za ratne zločine. On je pokušaj stvaranja ICTY vidio ne samo kao ometanje mirovnih pregovora, nego kao akciju koja ih može srušiti. Zvanični britanski stav prema Hagu se promijenio radikalno izborom laburističke vlade 1997. i dolaskom Robina Cooka na mjesto ministra inostranih poslova. Te je godine britanska vlada platila drugu sudnicu u Hagu, koja je koštala oko pola miliona dolara. Kasnije je njen doprinos dobrovoljnom fondu ICTY bio 4,7 miliona dolara, čime je postala drugi najveći donator ovom fondu. Blairova je vlada također aktivno podržala napad NATO-a na Srbiju, a vladini krugovi i štampa su srdačno dočekali pad Miloševića i podržali njegovo prebacivanje u Hag. Važan cilj britanske laburističke politike bio je podrška proširenju EU i uključanju balkanskih zemalja u nju. Saradnja sa ICTY bila je test za ove zemlje da dobiju pokroviteljstvo.

Sutra: Francuska na prvoj liniji politike popuštanja

NA DANAŠNJI DAN

1747. - U londonskoj bolnici *Lock* otvorena prva klinika u svijetu za venerične bolesti.

1808. - Napoleon anektirao Dubrovačku republiku. Aneksiju je proglasio general **Ogist Marmont**, vojvoda od Raguze. Time je prestala postojati Dubrovačka republika, a grad Dubrovnik je 1815, na Bečkom kongresu, dodijeljen Austriji.

1841. - Roden **Laza Kostić**, začetnik moderne srpske poezije, posljednji veliki pjesnik među romantičarima.

Laza Kostić

1946. - Jugoslovenska Ustavotvorna skupština donijela prvi Ustav Federativne Narodne Republike Jugoslavije (FNRJ).

1950. - Predsjednik SAD **Hari Truman** objavio da je naložio proizvodnju hidrogenske bombe.

1956. - Umro engleski pisac **Alen Aleksander Miln**, autor popularnih priča za djecu *Vini Pu*.

1958. - Prvi američki vještački satelit *Explorer I* lansiran iz baze *Kejp Kanaverl* na Floridi.

1962. - Na inicijativu SAD, na skupu održanom u Urugvaju, Kuba isključena iz Organizacije američkih država i donijeta rezolucija o zabrani trgovine s njom.

1962. - Umro karikaturista **Petar (Pjer) Križanić**, jedan od rodonačelnika jugoslovenske karikature, pisac i esejista i jedan od osnivača *Ošisanog ježa* (1935). Poslije Drugog svjetskog rata objavio je mapu *Protiv fašizma*.

1971. - Između Istočnog i Zapadnog Berlina uspostavljen ograničeni telefonski saobraćaj, prvi put poslije 19 godina.

1974. - Umro američki filmski producent **Semjuel Goldvin**, jedan od osnivača kompanije *Metro-Goldwyn-Mayer*.

1990. - U Moskvi otvoren američki restoran brze hrane *McDonalds*.

1996. - Specijalni izaslanik generalnog sekretara UN za ljudska prava **Elizabet Ren** saopćila da u BiH ima oko 200 do 300 masovnih grobnica.

1997. - U sukobu naoružanih Albanaca i pripadnika srbijanske policije kod Vučitrna na Kosovu ubijena tri Albanca i ranjena tri pripadnika MUP-a Srbije.

1998. - Narodna skupština Republike Srpske na zasjedanju u Banjoj Luci odlučila da se sjedište vlade RS sa Pala premjesti u Banju Luku.

2001. - Nakon devetomjesečnog suđenja, škotski sud osudio na doživotnu robiju Libijca **Abdel Baset al Megraha** (49) zbog podmetanja bombe u avion *PanAm* koji se u decembru 1988. srušio iznad škotskog grada Lokberija. Poginulo je 270 ljudi.

2001. - Generalni sekretar UN **Kofi Anan** imenovao marokanskog sudiju i diplomatu **Mohamed El Habib Fasi Fihria** za stalnog sudiju Haškog tribunala (ICTY).

Kofi Anan

2002. - Bosanski Srbin **Dušan Fuštar** iz Prijedora predao se ICTY, koji ga tereti za zločine počinjene protiv čovječnosti i ratne zločine zbog njegove uloge u logoru *Keraterm* kod Prijedora.

2002. - Komesar Međunarodne policije u BiH (IPTF) **Vinsent Kurdroa** oduzeo dozvole za rad dvojici pripadnika DGSBiH i dvojici policajaca: **Zoranu Obradoviću**, **Dobroviću Krstiću**, **Goranu Lukiću** i **Draganu Mitroviću**.

2002. - U Sremskoj Mitrovici (Srbija) otkriveno 110 grobova s tijelima poginulih Hrvata 1991. i 1992. godine.

2002. - Katolička crkva u Irskoj pristala platiti odštetu od 110 miliona dolara ljudima koji su dečinstvo proveli u crkvenim sirotištima, gdje su ih svećena lica seksualno zlostavljala. Za sada je tužbe podnijelo oko 3.500 ljudi koji su živjeli u takvim crkvenim institucijama.

2004. - Na sarajevskom groblju *Lav* sahranjen istaknuti bh. novinar i publicista **Džavid Husić**, koji je preminuo 28. januara u 75. godini. Roden je 1929. u Tuzli, a novinarstvom se počeo baviti 1946. u sarajevskom *Oslobođenju*. Bio je novinar, urednik, pokretač nekoliko listova i revija (osnovao je sedmične novine *AS* i *Una*), objavljivao brojne feljtone i publikacije, te napisao nekoliko knjiga. Dobitnik Nagrade za životno djelo *Veselin Masleša* i Nagrade 30. avgust sarajevskog *Oslobođenja*. (Onasa)

Srpski lobi i saosjećajno uho

Blairov prethodnik **John Major**, čini se, bio je zbunjen situacijom na Balkanu i u autobiografiji nije niti spomenuo ICTY, kao ni njegov ministar inostranih poslova **Hurd**. Stav je konzervativne britanske vlade bio da se jugoslovenska kriza riješi mirovnim pregovorima, a oponiranje ukidanju embarga na oružje išlo je u korist Srbima. **Carole Hodge** je energično dokazivala da je "efikasniji srpski lobi u Britaniji uspio okrenuti tamošnju politiku u korist Beograda".

Činjenica da je Hurd prihvatio mjesto direktora Nacionalne Westminster banke i da je, vjerovatno, bio uključen u projekat povezan sa srbijanskim javnim finansijama, *Inicijativa naučnika* sugerise da je "lobi našao saosjećajno uho kod onoga koji je već bio ubijeden".